

ÜSTÜNLÜK KURAMI BAĞLAMINDA FIKRALAR
JOKES IN THE CONTEXT OF SUPREMACY THEORY

Deniz ÖZKAN

Hacettepe Üniversitesi, mdenizozkn@gmail.com

ÖZET

Fıkralar diğer mizahi unsurlar gibi mizahın protesto, savunma, saldırı, sosyal tarihin kod ve mesajlarını taşıma gibi mizahın temel işlevlerini yerine getirirler. Fıkralar özellikle sözlü kültür ortamında aktarılır ve yayılırlar. Sözlü kültür ortamında anlatılar kimliğin, kültürün önemli unsurlarındandır topluluk üyesine hayat dersi verir, karşılaşılabileceği zorluklara dair çözümleri aktarır ve topluluk kimliğini canlı tutar. Zaman içinde basılı ve görsel kültür ortamlarına da fıkra karakterleri ve fıkra metinlerinin canlandırıldığı görülmüştür bu anlamda toplumsal ve teknolojik gelişmelerle fıkraların aktarıldığı mecralar da çeşitlenmiştir. Mizahi unsurlar ve fıkra üretildiği toplumun kurallarını, yasaklarını ve kutsallarını anlamak için önemli bir araçtır. Toplumsal kurallar ve sınırlar fıkra metinleri üzerinden okunabilir, fıkra metinleri ayrıca başka topluluklar hakkında geliştirilmiş ön yargı ve kalıp yargıları da içerirler. Bu bağlamda fıkra metinlerinde grup kültürü ve başka topluluklara karşı üstünlük duygusu mizahi unsur yardımıyla ifade edilir. Fıkra metinlerinde topluluklar kendi olumlu özelliklerini vurgularken metindeki "öteki" topluluğun da zayıf yönleri vurgulanır ve kendi üstün yönleri mizah aracılığıyla pekiştirilir. Dikkat edilmesi gereken nokta fıkralarda aşağı konumda gösterilen toplulukların gerçekten diğer topluluğa göre aşağıda olup olmadığı değil kendisini üstün konumlandıran topluluğun, kendi üstünlüğünü ve iktidarını korumak için mizahı kullanma biçimi, mizah yolu ile avantajlı duruma geçişi için mizahın gücünden faydalanmasıdır. Üstünlük duygusu ve gülme arasında sıkı bir ilişki vardır. Bu ilişki mizah kuramlarından üstünlük kuramı bağlamında değerlendirilir. Hobbes tarafından sistematize edilen kuram, temelinde gülmenin üstünlük duygusu ile olan ilişkisini ortaya koyar kişi gülerken karşısındakini aşağılar ve kendini yüceltir. Rakibi küçük düşürmenin verdiği hazzın fiziksel ifadesi gülmedir. Kişi gülerken karşısındakini aşağılar ve kendi zaferine güler(Eker, 2014, 141-142). Bu çalışmada Türkiye'deki bazı toplulukların diğer topluluklara karşı üstünlüklerini vurgulamak, kendi topluluklarını yüceltmek amacıyla kullandıkları fıkra metinleri incelenmiş ve üstünlük kuramı bağlamında değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Mizah,Üstünlük, Kimlik.

ABSTRACT

Jokes, like other humorous elements, perform the basic functions of humor such as protesting, defending, attacking, carrying the codes and messages of social history. The anecdotes are transmitted and spread especially in oral culture. In oral culture, narratives are an important element of identity and culture, giving life lessons to the community member, conveying solutions to the difficulties they may encounter and keeping the community identity alive. Over time, it has been seen that the characters and the texts of the paragraphs have been revived in the printed and visual culture environments. Humorous elements and anecdotes are an important tool for understanding the rules, prohibitions and saints of the society in which it was produced. Social rules and boundaries can be read through paragraph texts, which also include prejudices and stereotypes developed about other communities. In this context, group culture and sense of superiority over other communities are expressed with the help of humor in the paragraph texts. In the clause texts, while the communities emphasize their positive characteristics, the weaknesses of the "other" community in the text are emphasized and their superiorities are reinforced through humor. The point to be considered is not whether the communities shown below in the paragraphs are actually below the other community or not, the community that positions itself superior, uses the humor to protect its own supremacy and power, and takes advantage of the power of humor for the transition to advantage. There is a close relationship between sense of superiority and laughter. This relationship is evaluated in the context of superiority theory of humor theories. The theory, which is systematized by Hobbes, reveals the relationship of laughter with the sense of superiority on the basis of humility and humiliates the other person while laughing. The physical expression of pleasure by humiliating the opponent is laughing. A

person laughs and humiliates the other and laughs at his own victory (Eker, 2014, 141-142). In this study, to emphasize their superiority over other communities of some communities in Turkey, examined paragraph text they use to elevate their communities and evaluated in the context of superiority theory.

Keywords: Humor, Superiority, Identity.

GİRİŞ

Mizah Arapça kökenli bir kelime olup şaka, latife, eğlence anlamına gelmektedir, kelimenin aslı müzâh'tır. (Devellioğlu, 2006: 655) Mizah konusunda pek çok çalışma yapılmış, hakkında pek çok düşünce ortaya konulmuştur. Gülme hakkında fikirler yürütülmüş ve insanlığın kimlere, nelere, hangi durumlarda güldüğü hakkında pek çok düşünür görüş bildirmiştir. Bergson, Baudleaire, Freud gülme hakkında fikir üretenlerden yalnızca birkaçıdır.

Gülme son zamanlarda keskin zekanın ürünü, herkeste bulunmayan bir yetenek ve olumlu bir özellik gibi görülse de tarihte aşağı tabakanın yapacağı, olumsuz, basit, küçük düşürücü bir eylem olarak görülmekteydi ve önemli insanların bu küçük düşürücü davranışta bulunmamaları gerektiği düşünölmekteydi.

Mizah hakkında çeşitli kuramlar oraya konulmuş ve bu kuramlar çerçevesinde insanların nelere güldüğü, bunun nasıl gerçekleştiği anlaşılmasına çalışılmıştır. Bu makalede incelenen Üstünlük kuramı gülme ile üstünlük duygusu arasında ilişkiyi vurgular, Hobbes tarafından sistematize edilen kuram temelinde gülmenin üstünlük duygusu ile olan ilişkisini ortaya koyar kişi gülerken karşısındakini aşağılar ve kendini yüceltir. Rakibi küçük düşürmenin verdiği hazzın fiziksel ifadesi gülmedir. Kişi gülerken karşısındakini aşağılar ve kendi zaferine güler. (Eker, 2014: 141-142) İnsanlar her zaman farkında olmasalar dahi kendi benliklerinin diğer insanlardan daha değerli olduğunu düşünürler, kendilerini diğerlerinden daha farklı ve üstün bir konumda hayal ederler. “ Düşmanımızı küçük, aşağı, değersiz, ya da gülünç kılarak dolaylı bir yoldan onu alt etme zevkine ulaşırız...” (Freud, 1993: 134) mizah karşıdaki rakibi alt etmek için bir silah olarak da kullanılabilir aynı zamanda protesto ve propaganda aracıdır. Sosyal mesajları, toplumsal hafızada yeri olan tüm olayları mizahi metinlerde görebiliriz. Fıkralar da bu metinlerdendir.

Fıkra Arapça kısa hikaye, masal, kıssa anlamına gelmektedir. (Devellioğlu, 2006: 265) Fıkroda günlük hayattaki olaylar ya da hayali durumlar abartılarak, zıtlıklar kurularak gülünç hale getirilir. Fıkralar bazen durumun komikliğini oraya koyarken bazen de eleştirel düşünmeyi de tetikler.

Fıkra metinleri incelendiğinde bir topluma ait pek çok veri elde edilebilir. Fıkralara konu edilmeyen, edilse dahi aşağı konuma düşürölmeyen kimseler toplumun değer verdiği, saygı duyduğu kişilerdir. Bunlar din büyükleri, halk arasında saygı duyulan Nasreddin Hoca gibi kişiler de olabilir. Fıkralarda anlatılan yöreler ve yöre insanların kalıplaştırılmış özellikleri okuyucuya fikir verir. Fıkralar toplumsal belleğin güldürü içeren özeti gibi görölebilirler. Her topluluğun kendi tarihine, payaştığı değerleri tarihi geçmişine bağlı olarak bir mizah anlayışı vardır topluluk dışından olan kişiler için anlatılan fıkralar, hatırlatmalar, mizahi öğeler aynı bellek paylaşılmadığı için gülünç bulunmayacaktır.

“Ait olduğu toplumun estetik duygusunun, hazır cevaplılığının, söz ustalığının, zekâ seviyesinin, az sözle çok anlam ifade etme yeteneğinin, naif mizah anlayışının göstergesi olan fıkralar, ‘tez’ ve ‘karşı tez’ karşıtlığı üzerine kurulur. Tez ve karşı tezin doğal sonucu olan çatışma ise, fıkranın estetiğini yaratan temel unsurdur.” (Eker, 2014: 115)

Sözlü kültür toplumlarında toplumsal hafıza söz ile aktarılır bellek ve dil aktarımında temel araçtır. Bu sebeple sözlü kültür ortamlarında aktarılan düşünceler, olaylar, durumun özünü ifade edecek şekilde atasözleri gibi kısa ve kalıplaşmış olmaya ya da melodik olmaya zorlanmaktadır.

Fıkralar da bir sözlü anlatım türü olduğundan anlatılarak belirli mesajlar, olaylar, fikirler kuşaktan kuşağa aktarılır. Bunlar olurken aynı zamanda toplumun karakteristiği ve sınırları belirlenir ‘ben’ ve

'öteki' kavramları netleştirilir, kalıp yargılar geliştirilip bunlar aktarılır. Bu yol ile toplumsal düzen sağlanır ve korunur.

Türk toplumu yazılı kültüre çok geç adapte olmuş daha ziyade dinleyici bir toplumdur. Topluluk değerleri sözlü olarak aktarıldığından erkekler için kahvehaneler, kadınlar için hamamlar önemli bir kültürel alışveriş merkezi olmuştur. Bu mekanlarda anlatılar yolu ile hem sosyalleşme sağlanır hem de bellekler tazelenir ve yeni kuşaklara aktarılır. Bu mekanlar aynı zamanda anlatıların yeniden üretildiği mekanlardır. Burada bağlam önemli bir etkidir ortamda bulunan kişiler, bu kişilerin toplumsal yapıdaki konumları, yaşları, cinsiyetleri anlatının seyrini değiştiren, bazen de anlatının meydana gelmesini engelleyen unsurlardır.

Toplumsal değerlerin güldürü yolu ile anlatıldığı kısa hikayeler olan fıkralar hem geleneğin aktarımını sağlar hem de toplumsal kimlik inşasında önemli bir rol oynar. Fıkralar zaman zaman kendini ve grubunu tanımlamak, diğer gruplardan üstün olan yönleri ortaya koymak, kimlik göstergesi ve azınlıklar için varlığın göstergesi ve çoğunluğa karşı bir protesto aracı olarak işler. Gülme ile kişi kendisini rakibine karşı üstün bir konuma getirir ve mizahı bir silah olarak kullanır. Topluluklar da diğer topluluklara karşı mizah silahını etkin bir şekilde kullanır. Gülmenin ayrıca yıkıcı bir yönü de vardır "Konrad Lorenz'in ifade ettiği gibi gülme bir çeşit sınırdır." (Marjolein't Hart, Dennis Bos, 2008: 6) bir topluluk sınırlarını ve kimliğini mizah aracılığı ile inşa edebilir. Güçsüzler kullanacak başka bir silahları olmadığından mizah silahını kullanarak durumu tersine çevirmeye çalışırlar. Mizah eleştirel düşünce ve zıtlıklardan doğar bir yerde eleştirel düşünce ve mücadele yoksa orada etkin ve keskin bir mizahtan söz edilemez. Üstünlük kuramı bağlamında da aşağı tabaka ya da ötekileştirilmiş gruplardan olanlar, kendi üstün durumlarını korumak isteyenler karşısındaki güçsüz kılmak için mizahtan ve makalenin konusu olan fıkralardan yararlanırlar. " Mizah aynı zamanda cemaat kimliğinin ifade biçimlerinden biridir." (İréne Fenoglio, François Georgeon, 2000: 13)

Topluluklar sosyal yapıyı mizah aracılığı ile eleştirirler, toplumsal yapı değiştiğinde mizah anlayışı da değişir, statik bir mizah anlayışından bahsetmek çok doğru olmayacaktır. Örneğin Türk toplumunun deneyimlediği sosyal yeniliklere bakılırsa okuma yazma oranının düşük olduğu dönemlerde mizah sözlü olarak yapılmaktaydı, matbaanın gelişmesi ve sosyal yaşamda kökleşmesi ile fıkra kitapları, güldürücü öyküler ve mizah dergileri görülür, son dönemde ise internet ile beraber kısa güldürücü videolar ve resimlerin altına yazılan güldürücü yazılar ile elektronik çağa ayak uydurmuş elektronik bir mizahtan söz edilebilir. Burada da mizah yolu ile kimlik inşasına "onlarda..., bizde..." temalı tweetler, fotoğraflar ve videolar gösterilebilir. Bu kısa mizahi üretimler toplumun değerlerini, kimliğini ortaya koyar ve eleştirel bir unsur var ise çekincesizce mizahın yumuşatıcı etkisine sığınarak ortaya koyar. Bu anlamda mizah zamanda bir sosyal düzeltme aracıdır, toplulukta var olan aksaklıkları ortaya koyar. Aşağıdaki fıkralar da kimlik ifadesi, ahlaki değer sınırları, diğer topluluklar ile farklılık ve üstünlüğün ifadesi bakış açısı ile incelenecektir.

"Erzurumlu bir yerden bir yere giderken yolu, Karşılı bir çobanın koyun otlattığı yayladan geçer. Karşılı çobana selam verir, çoban selamı alır. Erzurumlu çobanın yanına gelir ve sohbe başlarlar.

Karşılı çoban:"Dadaş, bir tas ayranım, bir tane de kaşığım var. Nasıl edelim?"

Erzurumlu :“Kolayı var. Sen memleketinin civarındaki köyleri say, o arada ben ayranı içeyim. Sonra da ben sayayım, sen iç.”

Bu çözüm Karşılı çobanın aklına yatar ve başlar köyleri saymaya. O arada Erzurumlu tastaki ayranın yarısını içer.

Karşılı :“Tamam! Şimdi de sen say ben içeyim.” der.

Kaşığı alır. Erzurumlu ise saymaya başlar : “Horum, Horum, Horasan; (Aşağı Horum, Yukarı Horum). Saclığı ile Pirhasan.Ağaver, Vağaver; Ağa gaşığı bana ver.”Karşılı çoban daha ikinci kaşık ayranı içmeden elinden kaşığı alır.” (Karşılı ile Erzurumlu, 2017)

Bu alıntıda Erzurumlular tarafından anlatılan, Erzurumluları oldukça kurnaz ve zeki yasıtın, Karşılıarı ise daha saf anlatan bir fıkradır. Bu alıntıda Erzurumlu akıllıca davranmış ve Karşılıyı aldatmıştır. Burada Erzurumlu'nun zekası ve kurnazlığı ile Karşılıya karşı üstünlük kurduğu anlaşılmaktadır.

Bir Erzurumlu ve bir Karşılı kurban bayramında koyunlarını satmak için İstanbul'a giderler ezan okunmaya başlar, karşılı Erzurumluya bu nedir diye sorar Erzurumlu Ezan okunuyor der, Karşılı sorar acaba hayvanlara zarar verir mi? Erzurumlu hayır der Karşılı iyi o zaman okunsun der. (Kars Fıkraları, 2017)

Bu alıntıda da Erzurumluların Karşılılardan daha akıllı olduğunu, üstünlüğünü anlatan bir ima vardır. Erzurum halkının Kars halkından daha akıllı olduklarına dair bir fikri ve Kars halkına karşı bir kalıp yargı ve üstünlük duygusu beslediklerini bu fıkralardan çıkarmak mümkündür.

Eskiden, Kars'ta bir kilise varmış. Papaz her sabah kilisenin çanını temizlemek zorunda kalıyormuş. Karga düzenli olarak çana pisliyormuş. Papaz bir gün çanın yanına şarap koymuş eğer şarabı içerse bu karga Hristiyan'dır. Yok, çana pislerse Müslüman'dır. Sabah papaz kiliseye geldiğinde ne görsün. Karga hem şarabı içmiş hem de çanı pislemiş. Papaz bunun üzerine kargaya: Ya sen nesin? Hangi millettensin, hangi dindensin, nerelisin? Karga: Karşılıyım, Karşılıyım. (Kars Fıkraları, 2017)

Bu alıntıda da Karşılılar hakkında olumsuz bir izlenim yaratılmıştır. Başka yörelerin insanları tarafından bu fıkra Kars halkına karşı oluşturulmuş ön yargıları besleyecek ve kendi topluluklarını üstün konuma getirecek bir anlatıdır.

"Kayserili bir genç yeni işe başlamış. 1 aylık çalışma sürecinin sonunda ilk maaşını almak için bankamatiğe gittiğinde anlaştıkları maaşın 300 TL üzerinde bir ücret yatırıldığını görmüş. Hiç sesini çıkartmadan, sevinerek maaşı çekmiş. Aradan bir ay daha geçmiş. Tekrar maaşını çekmeye gitmiş, bakmış bu seferde 150 TL eksik yatmış.

Hemen muhasebeye gidip itiraz etmiş.

"Neden maaşım eksik yattı" diye.

Bunun üzerine muhasebeci "Neden geçen ay 300 TL fazla para yatırdığımızda itiraz etmediniz de, şimdi eksik yatınca itiraz ediyorsunuz" demiş.

Adam sakince cevap vermiş:

"Prensibimdir ilk hatayı her zaman affederim." (Kayserili Fıkraları, 2017)

Bu alıntıda da Kayserililerin paraya düşkün ve kurnaz oldukları fikri anlatılmıştır. Kayserili köşeye sıkıştığı zaman dahi kurnazlık yapıp zekasını kullanarak durumu kendi lehine çevirmiştir.

"Yıllarca Kayserililer ile Ermeniler birlikte yaşamışlardır. Birbirleriyle sıkı münasebetlerinin fazla olduğu yıllarda, bir Kayserili, Ermeni arkadaşından borç para ister. Ermeni arkadaşı ne zaman ödeyeceğini sorar. Kayserili:

- "Şu Erciyes Dağı'nın karı eriyince borcumu öderim."

Ermeni, bir yıl bekler. Kayseriliden ses yoktur. Gider yanına ve alacağını ister. Kayserili, Erciyes'i gösterir ve daha üzerinde kar olduğunu söyler. Bir süre sonra Ermeni, Kayserilinin oyununa geldiğini anlar. Bunu içine sindiremez. Artık karar vermiştir ve o da bir başka Kayseriliyi kandıracaktır. Gider bir arkadaşına ve borç ister. Kayserili ne zaman ödeyeceğini sorar ve o da aynı cevabı verir:

- "Erciyes'in karı eriyince."

"Pek iyi" der kayserili. Aradan bir yıl geçer ve Kayserili alacağını istemek için Ermeniyeye gider. Ermeni vatandaşımız bu durumu beklediği için çok rahat bir tavırla Erciyes'i gösterir ve hâlâ karın erimedğini söyler. Kayserilinin de cevabı hazırdir:

- "O gördüğün kar, bu yılın karı. Geçen yılın karı çoktaaaan eridi."

Ermeni ne yapacağını şaşırır ve çaresiz borcunu öder.” (Erciyes, 2017)

Bu alıntıda da Kayserililer ve Ermenilerin para hususunda çok dikkatli oldukları ve keskin zekaları ile birbirlerine alt etmeye çalışmaları, Ermeni'nin Kayserilinin keskin zekası karşısında mağlup olduğu görülür. Kayserililerin ticaretle olan başarısı herkesçe bilinmektedir. Bu durum fıkralara da yansımıştır ticaretle başarılı olmak, para konularında hassas olmak Kayserili kimliğinin bir parçası olarak sunulur.

Temel ile Dursun promosyonlu meşrubat alırlar. Meşrubatı açan Temel hemen kapağa bakar:
- "Tekrar deneyin."

Kapağı kapatıp yeniden açar ve okur:

- "Tekrar deneyin."

En sonunda sinirlenen Temel:

- "Dursun, bunlar bizi kandırıyor! İki saattir deniyorum hala bi şey çıkmadı." (Karadeniz Fıkraları, 2017)

Bu alıntıda ise Karadeniz insanının Temel fıkra tipi üzerinden saf olduğu ön yargısı geliştirilir. Bu fıkraların sosyal ortamlarda anlatılması ile yeni nesiller de bu kodu öğrenirler ve aktarırlar. Başka yöre insanları Karadeniz insanından daha zeki, daha uyanık olduklarını bu fıkralar ile kanıtlayarak üstünlük duyarlar.

Dursun evinden çıktığında birde bakar ki komşusu Temel kendini belinden ağaca asmış halde duruyor. Hemen gidip ipi ağaçtan çözer. Komşusunu ağaçtan indirdikten sonra merakla sorar :

-Sen ne yapıyordun öyle?

-Hiç kendimi asıyordum...

-Benim bildiğim insan boynundan asılıyor.

Temel üzgün ve çaresiz bir halde Dursun'a baktıktan sonra cevap verir :

-Ben de öyle yapmışım ama ipi boynuma bağladığım zaman bir türlü nefes alamıyorum. (Karadeniz Fıkraları, 2017)

Bu alıntıda da saf Karadenizli imgesi pekiştirilmiştir.

Bektaşî'nin biri her gün kasabada 'Her şey Allah'tan', 'Her şey Allah'tan' diye mırıldanarak dolaşır durmuş. Bir gün kasabanın serseri delikanlılarından biri, yine böyle mırıldanarak dolaşmakta olan Bektaşî'ye arkasından sessizce yaklaşmış, ensesine okkalı bir şaplak atmış. Canı fena halde yanan Bektaşî'nin pür hiddet dönüp kendisine ters ters baktığını görünce;

-Öyle ne bakıyorsun baba erenler demiş, hani her şey Allah'tandı.

-Tabii demiş Bektaşî, her şey Allah'tan da, ben hangi akılsız aracı ettiğine bakıyorum. (Hacı Bektaş Web, 2017)

Bu alıntıda ise bir topluluk olan Bektaşîler ne kadar hazır cevap olduklarını, karşılarındaki genelde daha büyük bir dini topluluğa bağlı olan insanları mizah ve keskin zeka ile nasıl alt edeceklerini, üstün konuma mizah aracılığı ile geçtikleri yansıtılır. Mizah burada bir silah olarak , azınlığın çoğunluğa karşı kendini ifade ve savunma aracı olarak kullanılmıştır.

Softanın biri Bektaşînin önüne geçti:

-Ey Erenler; iyisin, hoşsun, ilim irfan sahibisin; bir de oruç tutup, namaz kılsan, bizim nazarımızda da itibarın olur o zaman, dedi.

Bektaşî gülümseyerek:

-Sizin nazarımızda itibar kazanmak için, tanrı önündeki itibarımı zedeleyemem, dedi. (Hacı Bektaş Web, 2017)

Bu alıntıda da Bektaşîlerin toplumun genelinin yaptığı yoldan ibadeti yapmamaları, dini farklı yorumlamaları eleştiri konusu edilmiş ve Bektaşî tarafından mizah yine bir silah olarak kullanılmış, hazır cevaplılığı ile karşısındakinden üstün konuma gelmiştir.

SONUÇ

Keskin zekanın ürünü olan mizahın pek çok işlevi vardır, mizahı anlamak için pek çok çalışma yapılmış ve kuramlar meydana getirilmiştir, üstünlük kuramında insanın başkasına gülerek kendi varlığını ve başarısını, kötü duruma düşmeyişi kutladığı anlaşılmaktadır. Bu bireyler ve toplumlara uygulanabilir bir yaklaşımdır. Bireyler karşısındakinin olumsuz durumuna anıların anlatılması ile ya da olumsuz olayın meydana geldiği anda gülerek kendisini kutlarken, toplumlar da kendilerini, kimliklerini başka toplumların kendilerinden saf, onlar kadar zeki olmadığını ima eden fıkralar ile anlatır ve kendi topluluklarının başka topluluklardan ne kadar üstün olduklarını anlatan bu fıkralar ile kutlarlar.

Sözlü kültür toplumlarında anlatılar oldukça önemlidir adeta topluluğa geçmişini anlatan, geleceğine yön vermesini sağlayan önemli bir kimlik bileşenidir ve topluluğun mensuplarına hayat dersleri verir. Fıkralar da bu özelliğe sahiptir. Bir topluluk bilinci için gereken ben ve öteki algısı fıkralarda görülür. Topluluklar mizahı kullanarak kendi topluluklarını yüceltip, üstün konuma geçip diğer toplulukları geliştirdikleri bazı ön yargılardan hareket ile olumsuz bir durum içine sokarlar. Bu fıkralarda geçen toplulukların gerçekten saf, paragöz oldukları anlamına gelmez, o topluluğa karşı var olan ön yargıları pekiştirir. Bu gibi anlatılar meslekler arasında, köyler arasında da görülmektedir.

Dikkat edilmesi gereken nokta fıkralarda aşağı konuma düşürülen toplulukların gerçekten öyle olup olmadıklarından ziyade mizahın gücü ile diğer topluluğun nasıl üstün konuma geçtiğidir. Fıkralarda bir topluluğun göze çarpan bir özelliği abartılarak mizahi bir unsur elde edilir ve kalıp yargılar ile o topluluğa mensup tüm insanların aynı özellikte olduğu düşünülür. Amaç hangi topluluğun ne kadar anlayışlı, zeki olduğunu anlatmak değil, toplulukların mizahı nasıl kullandıkları ve nasıl kimlik edinmede mizahı kullandıkları, olumsuz durumlarda mizahın gücünden faydalanarak üstün konuma geçtikleridir.

KAYNAKÇA

Devellioğlu, F. (2006). *Osmanlıca- Türkçe Ansiklopedik Lügat*. Ankara: Aydın Kitabevi Yayınları.

Eker, G. Ö. (2014). *İnsan Kültür Mizah*. Ankara: Grafiker Yayınları.

Erciyes. (2017, 12 29). Retrieved from Fıkralarım.com: <http://www.fikralarim.com/erciyes.html>

Freud, S. (1993). *Espriler ve Bilinç Dışı*. İstanbul: Payel Yayınevi.

Hacı Bektaş Web. (2017, 12 30). Retrieved from Bektaş Fıkraları:

https://www.hacibektas.com/index.php?id=bektasi_fikralari

İréne Fenoglio ve François Georgeon. (2000). *Doğuda Mizah*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Karadeniz Fıkraları. (2017, 12 30). Retrieved from Fıkralarım.com:

<http://www.fikralarim.com/karadeniz-fikralari>

Kars Fıkraları. (2017, 12 29). Retrieved from Muhsin Yazıcı: <http://muhsinyazici.com/category/kars-fikralari/>

Karslı ile Erzurumlu. (2017, 12 29). Retrieved from Fıkralarım: <http://www.fikralarim.com/karsli-ile-erzurumlu.html>

Kayserili Fıkraları. (2017, 12 29). Retrieved from Fıkralarım.com:

<http://www.fikralarim.com/kayserilinin-prensibi.html>

Marjolein't Hart ve Dennis Bos. (2008). *Humour and Social Protest*. New York: Cambridge University Press.